

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Neveléstudományi Intézet

Csecsemő- és kisgyermeknevelő alapképzési szak

AZ OLVASÓVÁ NEVELÉS LEHETŐSÉGEI KISGYERMEKKORBAN

**INTÉZMÉNYES PROGRAMOK A KORAI OLVASÓVÁ NEVELÉS
SZOLGÁLATÁBAN A NYUGAT-DUNÁNTÚL RÉGIÓBAN**

Belső konzulens:

Domokos Áron PhD

adjunktus

Belső konzulens

intézete/tanszéke:

**Neveléstudományi Intézet/
Anyanyelvi és Gyermek kultúra
Tanszék**

Készítette:

Dávidné Doma Diána

Kaposvár

2024

A kora gyermekkor, ezen belül is az első három év jelentős szerepet tölt be személyiségünk alakulása, későbbi életutunk szempontjából. Ebben az időszakban szerzett élmények, tapasztalatok meghatározóak. A csoda, amit a vers, a mese, a ritmusos mondóka és a bábszínházi előadás nyújt a kisgyermeknek nélkülözhetetlen hozzávalók fejlődésük szempontjából. Napjaink digitális eszközök uralta világában lényeges, hogy milyen literációs környezet veszi körül a gyermeket már születésétől kezdve. Családi és intézményi kereteken belül is sokat tehetünk azért, hogy a gyermekből kultúrára nyitott, olvasni szerető felnőtt váljon. A korai olvasóvá nevelés egyik lehetősége az intézményes programokban rejlik. Dolgozatom az olvasóvá nevelés támogató tevékenységeként, esetenként meghatározó eszközöként mutatja be az intézményes programokban rejlő lehetőségeket, melyek jó kiegészítésként szolgálják a családban és a bölcsődében végzett tevékenységet az olvasóvá nevelés terén. Napjainkban gyakoribb a gyermekek beszédfejlődésének elmaradása, melynek hatása hosszabb távon megmutatkozhat az olvasóvá válás, a szövegértési eredmények, az iskolai teljesítmény terén. A nyelvi fejlődést lassítja a családokban jelentkező kommunikáció hiánya. A képernyő előtt töltött idő okán az élő szó háttérbe kerül, a családi környezetben lévő interakciók, a szülő-gyermek közös időtöltések száma csökken. Ezen programok jó alkalmat adnak a közös élmények szerzésére, a kommunikációra és egyben az olvasóvá válás megalapozására. Továbbá segítenek megelőzni a korai években kialakuló nyelvi hátrányt, mely a későbbiekben az olvasási és a tanulási nehézségeket okozhatja.

Dolgozatomban bemutatom és felhívom a figyelmet a korai olvasóvá nevelés intézményes gyakorlataira, vizsgálom, miként járulnak hozzá ezek a programok az olvasás megszerettetéséhez, az olvasóvá neveléshez. Kitérek a család, a bölcsőde és a kulturális intézmények szerepére a három év alatti gyermekek olvasóvá nevelésének megalapozásában. Hangsúlyozom a rendszeres mesélés, mondókázás mással nem pótolható szerepét a gyermek fejlődésében. Rövid kutatáson keresztül képet adok a Nyugat-Dunántúl régió tekintetében a kisgyermekes családokat megcélzó programok köréről. Bemutatom azokat a könyvtári programokat és csecsemőszínházi előadást kínáló bábszínházakat, amelyek együttes élmények és tapasztalatok nyújtásával részt vesznek az olvasóvá nevelés megalapozásában. A gyakorlatok részletes ismertetését két gyermekkönyvtárossal és két színházi szakemberrel készült interjú alapján szemléltetem. A Nyugat-Dunántúl régióban élő, kisgyermeket nevelő szülők körében végzett kérdőíves kutatási módszer eredményei alapján mutatom be, hogy mennyire ismerik és látogatják a szülők ezeket a programokat az adott régióban, milyen lehetőségeik vannak azok elérését

illetően, mi befolyásolja döntésüket a részvétel tekintetében. Vizsgálatom kiterjedt az 1 – 3 év közötti gyermeket nevelő szülők anyanyelvi-irodalmi nevelési szokásaira, a gyermekek írásbeliséggel való találkozásának milyenségére és mennyiségére.

Az eredmények alapján a mesélés, képeskönyv nézegetés, mondókázás hatása a nyelvi fejlődésre, ezáltal az olvasóvá válásra már a szülők számára is evidencia. A köztudatba ugyanakkor nehezen férkőzik be a három év alattiakat megszólító könyvtári szolgáltatások és csecsemőszínházi előadások léte és szerepe. A szülők nincsenek tudatában annak, hogy a könyvtári szolgáltatások egyik kiemelt célcsoportja a három év alatti kisgyermek és nem ismerik a legkisebbeknek szóló csecsemőszínházi előadásokat. A Nyugat-Dunántúl régióban élő családok anyanyelvi-irodalmi nevelési szokásairól elmondható, hogy életükben gyakori tevékenységként van jelen a képeskönyvnézegetés, mondókázás, versmondás, meseolvasás és igyekeznek beszélő környezetet kialakítani. A mondókás, énekes foglalkozáson való részvétellel már kisebb arányban támogatják a beszédfejlődést. A családok kevesebb hangsúlyt fektetnek az olyan irodalmi-művészeti élményekre, mint a bábozás, csecsemőszínházi előadás. A könyvtárosokkal és színházi szakemberekkel készült interjúban közölt népszerűséget a válaszok nem tükrözik. Fő célkitűzésemként szerepelt, hogy alátámasszam azokat a tapasztalatokat, hogy az imént említett programokon való részvétel serkentően hat a beszéd fejlődésére, pozitívan befolyásolja az irodalmi műfajok iránti érdeklődést, ezáltal nagyban hozzájárul az olvasóvá nevelés megalapozásához a korai években. A mintában olyan kevés arányban voltak jelen a programokban rendszeresen résztvevő családok, hogy nem vonható le végső következtetés ennek kapcsán a nyugat-dunántúli populációra nézve. A mintára vonatkozóan azonban megállapítható és alátámasztható a foglalkozásokon, előadásokon való rendszeres részvétel serkentő hatása a beszéd fejlődésére, pozitív befolyása az irodalmi műfajok iránti érdeklődésre, ezáltal nagyban hozzájárul az olvasóvá nevelés megalapozásához.

Nem találkoztam a kisgyermekkor olvasóvá nevelés intézményi lehetőségeivel foglalkozó kutatással, sem olyan tanulmánnyal, mely átfogó képet ad a témát illetően. Mindezek tudatában úgy vélem, hogy dolgozatom úttörőnek számít.